

STANDARDITE SISSEJUHATUS¹

Siseauditeerimist viiakse läbi erinevates kultuurikeskkondades – organisatsioonides, mis erinevad üksteisest eesmärgi, suuruse, keerukuse ja struktuuri poolest – organisatsioonisiseste või -välise isikute poolt. Ehkki siseauditeerimist võivad mõjutada organisatsioonide erinevused, on vastavus standarditele hädavajalik siseaudiitorite ja siseauditi üksuse kohustuste täitmiseks.

Kui seadused või regulatsioonid keelavad siseaudiitoritel või siseauditi üksusel järgida standardite teatud osi, on vaja see asjakohaselt avaldada ja järgida standardite kõiki teisi osi.

Kui siseaudiitorid kasutavad käesolevaid standardeid teiste kompetentsete organite välja antud standarditega koos, võivad nad siseauditi aruandluses asjakohaselt viidata teiste standardite kasutamisele. Juhul kui kasutatud standardite vahel esineb vastuolusid, peavad siseaudiitorid ja siseauditi üksus vastama käesolevatele standarditele, samas võib olla vastavuses teiste standardite nõuetega, kui need on käesolevat standardit kitsendavad.

Standardite eesmärk on:

- 1) tuua välja põhiprintsiibid, mis kirjeldavad siseauditeerimist;
- 2) anda raampõhimõtted laias ulatuses väärtust lisavaks siseauditeerimiseks ja selle edendamiseks;
- 3) kehtestada siseauditeerimistegevuse hindamise alused;
- 4) edendada organisatsiooni protsesside ja tegevuse täiustamist.

Standardid on põhimõtetele orienteeritud ja kohustuslikud nõuded, mis koosnevad:

- 1) põhinõuetest siseauditeerimise kutsetegevuseks ning selle tegevuse mõjususe hindamiseks, mis on rahvusvaheliselt rakendatavad nii organisatsiooni kui ka individuaalsel tasandil;
- 2) tõlgendustest, mis selgitavad põhinõuetes sisalduvaid mõisteid või kontseptsioone.

Standardites kasutatakse mõisteid, millele on antud spetsiifilised tähendused ja mis on ära toodud sõnastikus. Standardites kasutatakse sõna „peab“ või „tuleb“, et väljendada tingimusteta nõuet ning sõna „peaks“ või „tuleks“, kui oodatakse standarditele vastavust, välja arvatud juhtudel, kus kutsealase otsustuse kohaselt asjaolud õigustavad kõrvalekaldeid.

Standardite mõistmiseks ning rakendamiseks on vaja arvesse võtta nii iga konkreetset standardit ja selle tõlgendust kui ka sõnastikujärgset definitsiooni.

Standardid on jaotatud tunnus- ja tegevusstandarditeks. Tunnusstandardite nõuded käsitlevad siseauditeerimist teostavate organisatsioonide ja isikute omadusi. Tegevusstandardite nõuded käsitlevad siseauditeerimistegevuse olemust ja sätestavad kvaliteedikriteeriumid, mille alusel saab hinnata siseauditeerimisteenuste osutamist. Tunnus- ja tegevusstandardeid rakendatakse kõikide siseauditeerimisteenuste puhul.

Tunnus- ja tegevusstandardeid laiendavad rakendusstandardid, mis kehtestavad nõuded nii kindlustandvate (A) kui ka nõuandvate (C) teenuste jaoks.

Kindlustandvad teenused hõlmavad tõendusmaterjali objektiivset hindamist siseaudiitori poolt, et anda sõltumatu arvamus või teha järeldused üksuse, tegevuse, funktsiooni, protsessi, süsteemi või muu auditiobjekti kohta. Kindlustandva töö olemuse ja ulatuse määrab kindlaks siseaudiitor. Enamasti on kindlustandvasse teenusesse kaasatud kolm osapoolt: üksuse, tegevuse, funktsiooni, protsessi, süsteemi või muu auditiobjektiga otseselt seotud isik või grupp – protsessi omanik; arvamust andev isik või grupp – siseaudiitor ja arvamust kasutav isik või grupp – kasutaja.

Nõuandev töö on oma olemuselt konsultatiivne ja seda tehakse tavaliselt tellija spetsiifilisel palvel. Nõuandva töö olemus ja ulatus lepatakse kokku tellijaga. Nõuandev töö hõlmab enamasti kahte osapoolt: nõu andev isik või grupp – siseaudiitor ja nõu saav või otsiv isik või grupp – töö tellija. Nõuandva töö tegemisel peaks siseaudiitor säilitama objektiivsuse ning mitte võtma vastutust juhtimistegevuse eest.

Käesolevad standardid kohalduvad nii üksikutele siseaudiitoritele kui ka siseauditi üksustele. Kõik siseaudiitorid vastutavad standarditele vastavuse eest individuaalse objektiivsuse, asjatundlikkuse ning nõutava ametialase hoolsusega seotud nõuete ulatuses. Lisaks vastutavad siseaudiitorid ka vastavuse eest nendele standarditele, mis on asjakohased nende töökohustuste täitmisel. Siseauditi juhid vastutavad standarditele vastavuse eest tervikuna.

STANDARDID¹

I. TUNNUSSTANDARDID

1000 Eesmärk, õigused ja kohustused ning vastutus

Siseauditi üksuse eesmärk, õigused ja kohustused ning vastutus peavad olema ametlikult kindlaks määratud siseauditi põhimääruses, olema järjepidevad siseauditeerimise definitsiooni, eetikakoodeksi ja standarditega. Siseauditi juht peab üksuse põhimäärust perioodiliselt üle vaatama ning esitama selle tippjuhtkonnale ja kõrgemale juhtorganile heakskiitmiseks.

Tõlgendus

Siseauditi põhimäärus on ametlik dokument, milles on defineeritud siseauditi üksuse eesmärk, õigused ja kohustused ning vastutus. Siseauditi põhimääruses sätestatakse siseauditi üksuse positsioon organisatsioonis ja siseauditi juhi kõrgemale juhtorganile funktsionaalse alluvuse kirjeldus, volitus ligipääsuks tööde läbiviimise seisukohalt olulistele andmetele, personalile ja füüsilistele varadele ning määratakse kindlaks siseauditi üksuse tegevuse ulatus. Siseauditi põhimääruse lõplik heakskiitja on kõrgem juhtorgan.

1000.A1 Organisatsioonile osutatavate kindlustandvate teenuste iseloom peab olema kindlaks määratud siseauditi põhimääruses. Kui kindlust antakse organisatsioonivälistele osapooltele, siis peab antava sisu olema samuti kindlaks määratud siseauditi põhimääruses.

1000.C1 Nõuandvate tööde iseloom peab olema kindlaks määratud siseauditi põhimääruses.

1010 Siseauditeerimise definitsiooni, eetikakoodeksi ja standardite tunnustamine siseauditi põhimääruses

Siseauditi põhimääruses peab tunnustama siseauditeerimise definitsiooni, eetikakoodeksi ja standardite kohustuslikkust. Siseauditi juht peaks arutama siseauditeerimise definitsiooni, eetikakoodeksit ja standardeid tippjuhtkonna ja kõrgema juhtorganiga.

1100 Sõltumatus ja objektiivsus

Siseauditi üksus peab olema sõltumatu ja siseaudiitorid peavad oma töö tegemisel olema objektiivsed.

Tõlgendus

Sõltumatus on vabadus asjaoludest, mis ohustavad siseauditi üksuse võimet täita oma kohustusi erapooletult. Saavutamaks vajalikku sõltumatuse taset, mis võimaldaks siseauditi üksuse kohustuste mõjusat täitmist, on siseauditi juhil otsene ning piiramatu juurdepääs tippjuhtkonnale ja kõrgemale juhtorganile. Seda on võimalik saavutada kahese alluvuse kaudu. Sõltumatust ähvardavaid ohte tuleb juhtida nii üksiku audiitori, tööülesande, funktsiooni kui ka organisatsiooni tasandil.

Objektiivsus on suhtumise erapooletus, mis lubab siseaudiitoritel oma tööülesandeid täita nii, et nad usuvad oma töö tulemustesse ja sellesse, et kvaliteedi osas ei ole tehtud mingeid kompromisse. Objektiivsus nõuab, et siseaudiitorid ei alluta oma otsustusi auditit puudutavates küsimustes kellegi teise omadele. Objektiivsust ähvardavaid ohte tuleb juhtida nii üksiku audiitori, tööülesande, funktsiooni kui ka organisatsiooni tasandil.

1110 Organisatsiooniline sõltumatus

Siseauditi juht peab alluma vahetult sellisele juhtimistasandile organisatsioonis, mis võimaldaks siseauditi üksusel oma kohustusi täita. Siseauditi juht peab vähemalt kord aastas andma kõrgemale juhtorganile kinnituse siseauditi üksuse organisatsioonilise sõltumatuse kohta.

Tõlgendus

Organisatsiooniline sõltumatus on saavutatud, kui siseauditi juht allub funktsionaalselt kõrgemale juhtorganile. Siseauditi juhi funktsionaalset alluvust kõrgemale juhtorganile iseloomustab näiteks see, kui kõrgem juhtorgan:

- 1) kiidab heaks siseauditi üksuse põhimääruse;
- 2) kiidab heaks siseauditi üksuse riskipõhise tööplaani;
- 3) kiidab heaks siseauditi üksuse eelarve ja ressursijaotuse;
- 4) saab siseauditi juhilt siseauditi üksuse tööplaani ja muud aruanded;
- 5) kiidab heaks siseauditi juhi värbamist ning vabastamist puudutavad otsused;
- 6) kiidab heaks siseauditi juhi tasustamise;
- 7) selgitab juhtkonda ja siseauditi juhti küsitledes välja, kas eksisteerib asjakohatuid auditit ulatuse- või ressursipiiranguid.

1110.A1 Siseauditi üksus peab olema vaba vahelesegamisest küsimustes, mis puudutavad siseauditeerimise ulatuse määramist, töö teostamist ja tulemustest info jagamist.

1111 Otsene suhtlus kõrgema juhtorganiga

Siseauditi juht peab kõrgema juhtorganiga suhtlema otse ja koostoimes.

1120 Individuaalne objektiivsus

Siseaudiitorite suhtumine peab olema erapooletu ja eelarvamustevaba ning nad peavad vältima mistahes huvide konflikti.

Tõlgendus

Huvide konflikt on olukord, kus usalduspositsioonil oleval siseaudiitoril on konkureeriv kutsealane või erahuvi. Selline konkureeriv huvi võib keeruliseks muuta audiitori kohustuste erapooletu täitmise. Huvide konflikt eksisteerib isegi siis, kui ebaeetilist või kohatut tegu ei järgne. Huvide konflikt võib luua mulje kohatust käitumisest, mis võib kahjustada usaldust siseaudiitori, siseauditi üksuse ja kutseala vastu. Huvide konflikt võib mõjutada isiku võimet oma kohustusi objektiivselt täita.

1130 Sõltumatuse või objektiivsuse kahjustamine

Kui sõltumatus või objektiivsus on tegelikult või näiliselt kahjustatud, tuleb kahjustuse üksikasjad asjaomastele osapooltele avaldada. Avaldamise vorm oleneb kahjustuse iseloomust.

Tõlgendus

Organisatsioonilise sõltumatuse ja individuaalse objektiivsuse kahjustamine võib hõlmata isiklikku huvide konflikti, töö ulatuse piiranguid, andmete, personalile ja varadele juurdepääsu piiramist ning ressursipiiranguid, nagu eelarvepiirang, kuid ei pruugi sellega piirduda.

Asjaomaste osapoolte, kellele sõltumatuse või objektiivsuse kahjustatuse üksikasjad tuleb avaldada, kindlaks määramine sõltub ootustest põhimääruses toodud siseauditi üksuse ja siseauditi juhi kohustustele tippjuhtkonna ja kõrgema juhtorgani ees ning kahjustuse iseloomust.

1130.A1 Siseaudiitorid peavad hoiduma nende tegevuste hindamisest, mille eest nad ise varem vastutasid. Objektiivsust peetakse kahjustatuks, kui siseaudiitor osutab kindlustandvaid teenuseid funktsiooni osas, mille eest siseaudiitor eelneva aasta jooksul ise vastutas.

1130.A2 Kindlustandvad tööd funktsioonide osas, mille eest siseauditi juht vastutab, peab üle vaatama siseauditi üksuse väline osapool.

1130.C1 Siseaudiitorid võivad teha nende toimingute osas, mille eest nad ise varem vastutasid, nõuandvaid töid.

1130.C2 Kui siseaudiitorite sõltumatus või objektiivsus kavandatavate nõuandvate tööde osas võib potentsiaalselt kahjustatud saada, tuleb sellest teatada töö tellijale enne töö vastuvõtmist.

1200 Asjatundlikkus ja nõutav ametialane hoolsus

Töid tuleb teha asjatundlikult ja nõutava ametialase hoolsusega.

1210 Asjatundlikkus

Siseaudiitoritel peavad olema oma individuaalsete ülesannete täitmiseks vajalikud teadmised, oskused ja muu kompetentsus. Siseauditi üksus peab ühiselt omama või omandama teadmised, oskused ja muu kompetentsuse, mis on vajalikud siseauditi üksuse kohustuste täitmiseks.

Tõlgendus

Teadmised, oskused ja muu kompetentsus on ühismõiste, mis viitab kutsealasele asjatundlikkusele, mida nõutakse siseaudiitoritelt, et mõjusalt täita oma kutsealaseid kohustusi. Siseaudiitoreid julgustatakse oma asjatundlikkust demonstreerima asjakohaste kutsetunnistuste ja kvalifikatsiooni omandamise kaudu.

1210.A1 Siseauditi juht peab hankima asjatundlikku nõu ja abi, kui siseaudiitoritel puuduvad kogu töö või selle osa tegemiseks vajalikud teadmised, oskused või muu kompetentsus.

1210.A2 Siseaudiitoritel peavad olema piisavad teadmised, et hinnata pettuseriski ning viisi, kuidas seda riski organisatsiooni poolt juhitakse, kuid ei eeldata, et neil on inimese, kelle esmane ülesanne on pettuse avastamine ja uurimine, eriteadmised.

1210.A3 Siseaudiitoritel peavad olema piisavad teadmised peamistest infotehnoloogiaalastest riskidest ja kontrollidest ning olemasolevatest tehnoloogiapõhistest auditimeetoditest, et teha oma tööd. Kuid kõikidel siseaudiitoritel ei pea olema sellise siseaudiitori eriteadmised, kelle esmane ülesanne on infotehnoloogia auditeerimine.

1210.C1 Siseauditi juht peab keelduma nõuandvast tööst või saama asjatundlikku nõu ja abi, kui siseaudiitoritel puuduvad kogu töö või selle osa tegemiseks vajalikud teadmised, oskused või muu kompetentsus.

1220 Nõutav ametialane hoolsus

Siseaudiitorid peavad rakendama hoolsust ja oskusi, mida eeldatakse piisavalt arukalt ja kompetentselt siseaudiitorilt. Nõutav ametialane hoolsus ei tähenda eksimatust.

1220.A1 Siseaudiitor peab rakendama nõutavat ametialast hoolsust, võttes arvesse:

- 1) töö eesmärkide saavutamiseks vajalikku töö mahtu;
- 2) teemade, mille suhtes kindlustandvaid toiminguid rakendatakse, suhtelist keerukust, finantsmõju või olulisust;
- 3) valitsemise, riskide juhtimise ja kontrolliprotsesside piisavust ja mõjusust;
- 4) oluliste vigade, pettuse või mittevastavuse esinemise tõenäosust;
- 5) kindlustandva tegevuse maksumuse ja võimaliku kasu suhet.

1220.A2 Nõutava ametialase hoolsuse rakendamisel peavad siseaudiitorid kaaluma tehnoloogiapõhise auditi ja teiste andmeanalüüsi meetodite kasutamist.

1220.A3 Siseaudiitorid peavad olema tähelepanelikud oluliste riskide suhtes, mis võivad mõjutada eesmärke, toiminguid või ressursse. Samas ei garanteeri kindlustandvad toimingud üksi kõikide oluliste riskide tuvastamist isegi siis, kui toimingud tehakse nõutava ametialase hoolsusega.

1220.C1 Siseaudiitorid peavad rakendama nõutavat ametialast hoolsust nõuandva töö jooksul, arvestades:

- 1) tellija vajadusi ja ootusi, kaasa arvatud töötulemuste iseloomu, ajakava ja teavitamist;
- 2) nõuandva töö eesmärkide saavutamiseks tehtava töö suhtelist keerukust ja mahtu;
- 3) nõuandva töö maksumuse ja võimaliku kasu suhet.

1230 Jätkuv ametialane areng

Siseaudiitorid peavad täiendama oma teadmisi, oskusi ja muud kompetentsust pideva ametialase arengu kaudu.

1300 Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programm

Siseauditi juht peab välja töötama ja käigus hoidma kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi, mis hõlmab kõiki siseauditi üksuse tegevuse aspekte.

Tõlgendus

Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programm luuakse, et anda hinnang siseauditi üksuse vastavusele siseauditeerimise definitsioonile ja standarditele ning et hinnata, kas siseaudiitorid rakendavad eetikakoodeksit. Programmi raames hinnatakse ka siseauditi üksuse tõhusust ja mõjusust ning selgitatakse välja võimalused parendusteks.

1310 Nõuded kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmile

Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programm peab hõlmama nii sisemist hindamist kui ka välishindamist.

1311 Sisemine hindamine

Sisemine hindamine peab hõlmama:

- 1) siseauditi üksuse toimimise pidevat seiret;
- 2) perioodilisi enesehindamisi või hindamisi teiste isikute poolt organisatsioonis, kellel on piisavad teadmised siseaudiitori kutsetegevusest.

Tõlgendus

Pidev seire on siseauditi üksuse igapäevase järelevalve, ülevaatus ja mõõtmise lahutamatu osa. Pidev seire lülitatakse siseauditi üksuse juhtimiseks kasutatavatesse tavapoliitikatesse ja tegevustesse ning see tugineb protsessidele, töövahenditele ja informatsioonile, mida vajatakse tegevuse siseauditeerimise definitsioonile, eetikakoodeksile ja standarditele vastavuse hindamiseks.

Perioodilisi hindamisi viiakse läbi, et selgitada siseaudiitori kutsetegevuse vastavust siseauditeerimise definitsioonile, eetikakoodeksile ja standarditele.

Piisavad teadmised siseaudiitori kutsetegevusest tähendab miinimumina rahvusvaheliste kutsetegevuse raampõhimõtete kõikidest elementidest arusaamist.

1312 Välishindamine

Välishindamisi peab korraldama vähemalt kord viie aasta jooksul, kasutades kompetentset ja sõltumatut organisatsiooniväliselt hindajat või hindamismeeskonda. Siseauditi juht peab kõrgema juhtorganiga arutama:

- 1) välishindamise vormi ja sagedust;
- 2) organisatsioonivälise hindaja või hindamismeeskonna kvalifikatsiooni ja sõltumatust, hõlmates ka mistahes potentsiaalset huvide konflikti.

Tõlgendus

Välishindamised võivad toimuda täiemahulise välishindamisena või sõltumatu välise kinnitusega enesehindamisena.

Kompetentne organisatsiooniväline hindaja või hindamismeeskond peab olema pädev kahes valdkonnas: siseauditeerimine ja välishindamise protsess. Pädevust saab näidata kogemuse ja teoreetilise teadmise kombinatsiooni kaudu. Sarnase suuruse ja keerukuse, sama tööstusharu või valdkonna ja tehniliste probleemidega organisatsioonides hangitud kogemus on väärtuslikum kui vähem asjakohane kogemus. Hindamismeeskonna kõigil liikmetel ei pea olema kogu pädevust: kvalifikatsioon on meeskonnal kui tervikul. Siseauditi juht kasutab hindaja või hindamismeeskonna kvalifitseerimiseks vajaliku kompetentsuse olemasolu hindamisel kutsealast otsustust.

Sõltumatu organisatsiooniväline hindaja või hindamismeeskond tähendab tegeliku või näilise huvide konflikti puudumist ning seda, et hindaja ei ole osaks organisatsioonist, mille juurde siseauditi üksus kuulub, ega selle kontrolli all.

1320 Aruandlus kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi kohta

Siseauditi juht peab tippjuhtkonnale ja kõrgemale juhtorganile aru andma kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi tulemustest.

Tõlgendus

Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi kohta käiva aruandluse vorm, sisu ja sagedus määratakse aruteludes tippjuhtkonna ja kõrgema juhtorganiga. Programm peab võtma arvesse siseauditi põhimääruses fikseeritud siseauditi üksuse ning siseauditi juhi kohustusi. Et näidata vastavust siseauditeerimise definitsioonile, eetikakoodeksile ja standarditele, peab välishindamiste ning perioodiliste sisehindamiste tulemused esitama nende hindamiste lõppedes. Pideva seire tulemused esitatakse vähemalt kord aastas. Tulemused peavad sisaldama hindaja või hindamismeeskonna hinnangut vastavuse määra kohta.

1321 Väljendi “vastavuses siseauditeerimise standarditega” kasutamine

Siseauditi juht võib väita, et siseauditi üksus on vastavuses standarditega ainult juhul, kui kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi tulemused seda väidet toetavad.

Tõlgendus

Siseauditi üksus on standarditega vastavuses, kui saavutatakse siseauditeerimise definitsioonis, eetikakoodeksis ja standardites kirjeldatud tulemused. Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi tulemused hõlmavad nii sisemiste kui välishindamiste tulemusi. Iga siseauditi üksuse tegevuse kohta on olemas sisemiste hindamiste tulemused. Siseauditi üksuse tegevuse kohta, mis on eksisteerinud vähemalt viis aastat, on olemas ka välishindamiste tulemused.

1322 Mittevastavuse avaldamine

Kui mittevastavus siseauditeerimise definitsiooni, eetikakoodeksi või standarditele mõjutab siseauditi üksuse tegevuse üldist ulatust või toimimist, peab siseauditi juht tippjuhtkonnale ja kõrgemale juhtorganile avaldama nii mittevastavuse kui ka selle mõju.

II. TEGEVUSSTANDARDID

2000 Siseauditi üksuse juhtimine

Siseauditi juht peab siseauditi üksust mõjusalt juhtima, et tagada väärtuse lisamine organisatsioonile.

Tõlgendus

Siseauditi üksus on mõjusalt juhitud, kui:

- 1) üksuse töö tulemusel täidetakse siseauditi põhimääruses sätestatud eesmärk ja kohustused;
- 2) üksus vastab siseauditeerimise definitsioonile ja standarditele;
- 3) üksusesse kuuluvad isikud tõendavad vastavust eetikakoodeksile ja standarditele.

Siseauditi üksus lisab organisatsioonile ja selle huvirühmadele lisaväärtust, kui see annab objektiivset ja asjakohast kindlust ning panustab valitsemise, riskide juhtimise ning kontrolliprotsesside mõjususse ja tõhususse.

2010 Planeerimine

Siseauditi juht peab koostama riskidel põhinevad plaanid, määramaks siseauditi üksuse prioriteetid, mis on järjepidevad organisatsiooni eesmärkidega.

Tõlgendus

Siseauditi juht on vastutav riskipõhise plaani koostamise eest. Siseauditi juht peab arvesse võtma organisatsiooni riskijuhtimise raampõhimõtteid, arvestades juhtkonna poolt organisatsiooni eri osadele või tegevustele seatud riskivalmiduse piire. Kui organisatsioonil riskijuhtimise raampõhimõtted puuduvad, peab siseauditi juht pärast tippjuhtkonna ja kõrgema juhtorgani sisendi arvessevõtmist kasutama oma riskihinnangut. Siseauditi juht peab plaani vastavalt vajadusele üle vaatama ja muutma, võttes arvesse muutusi organisatsiooni tegevusvaldkonnas, riskides, tegevustes, programmides, süsteemides ja kontrollides.

2010.A1 Siseauditi üksuse tööplan peab põhinema riskide dokumenteeritud hindamisel, mida tuleb läbi viia vähemalt kord aastas. Selles protsessis tuleb arvestada tippjuhtkonna ja kõrgema juhtorgani ettepanekutega.

2010.A2 Siseauditi juht peab tuvastama tippjuhtkonna, kõrgema juhtorgani ning teiste huvirühmade ootused siseauditi arvamuste ja teiste järelduste osas ning kaaluma nendega arvestamist.

2010.C1 Siseauditi juht peab kavandatavate nõuandvate tööde vastuvõtmisel arvestama töö potentsiaali riskide juhtimise parendamisel, väärtuse lisamisel ja organisatsiooni tegevuse parendamisel. Vastuvõetud tööd tuleb lisada tööplani.

2020 Teavitamine ja heakskiitmine

Siseauditi juht peab esitama tippjuhtkonnale ja kõrgemale juhtorganile ülevaatamiseks ja heakskiitmiseks siseauditi üksuse plaanid ja ressursivajadused, kaasa arvatud vahepealsed olulised muudatused. Siseauditi juht peab ka teavitama ressursipiirangute mõjust.

2030 Ressursside juhtimine

Siseauditi juht peab tagama, et siseauditi ressursid on kinnitatud plaani täitmiseks asjakohased, piisavad ja mõjusalt rakendatud.

Tõlgendus

Asjakohasus tähendab teadmiste, oskuste ja muu kompetentsuse kogumit, mis on vajalik plaani täitmiseks. Piisavus viitab plaani elluviimiseks vajalikule ressursside hulgale. Ressursikasutus on mõjus, kui kinnitatud plaan täidetakse optimaalsel moel.

2040 Poliitika ja protseduurid

Siseauditi juht peab kehtestama poliitika ja protseduurid siseauditi üksuse juhtimiseks.

Tõlgendus

Poliitika ja protseduuride sisu ja vorm sõltuvad siseauditi üksuse suuruselt ja struktuurist ning selle töö keerukusest.

2050 Koordineerimine

Siseauditi juht peaks jagama informatsiooni ja koordineerima tegevusi teistega, kes organisatsioonisiseselt ja -väliselt teevad kindlust ja nõu andvaid töid või osutavad teenuseid, et tagada kohane kaetus ja viia töö dubleerimine miinimumini.

2060 Aruandlus tippjuhtkonnale ja kõrgemale juhtorganile

Siseauditi juht peab perioodiliselt aru andma tippjuhtkonnale ja kõrgemale juhtorganile siseauditi üksuse eesmärgist, õigustest, kohustustest ja vastutusest ning plaanide realiseerimisest. Aruandlus peab hõlmama ka olulisi riskivaldkondi ja kontrollidega seotud küsimusi, sealhulgas pettuseriske, valitsemisalasid küsimusi ja muid teemasid, mis on tippjuhtkonna ja kõrgema juhtorgani jaoks vajalikud või nende poolt nõutud.

Tõlgendus

Aruandluse sagedus ja sisu määratletakse koostöös tippjuhtkonna ja kõrgema juhtorganiga. Aruandlus sõltub edastatava informatsiooni tähtsusest ning tippjuhtkonna ja kõrgema juhtorgani poolt meetmete rakendamise vajaduse kiireloomulisusest.

2070 Väline teenuseosutaja ja organisatsiooni vastutus siseauditeerimise eest

Kui siseauditi üksuseks on väline teenuseosutaja, peab teenuseosutaja tegema organisatsiooni teadlikuks, et vastutus siseauditi üksuse mõjususe säilitamise eest jääb organisatsioonile.

Tõlgendus

Vastutust näidatakse kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi kaudu, mille alusel hinnatakse vastavust siseauditeerimise definitsiooni, eetikakoodeksi ning standarditega.

2100 Töö iseloom

Siseauditi üksus peab hindama valitsemist, riskide juhtimise ja kontrolliprotsesse ning aitama kaasa nende parendamisele, kasutades süstemaatilist ja korrakohast lähenemist.

2110 Valitsemine

Siseauditi üksus peab hindama ja tegema asjakohaseid soovitusi valitsemise parandamiseks järgmiste eesmärkide saavutamisel:

- 1) edendada organisatsioonis asjakohast eetikat ja väärtusi;
- 2) tagada organisatsioonis mõjus tulemusjuhtimine ja vastutus;
- 3) jagada riskide ja kontrollialast informatsiooni organisatsiooni vastavatele üksustele;
- 4) koordineerida kõrgema juhtorgani, sise- ja välisaudiitorite ning juhtkonna tegevust ja neile informatsiooni jagamist.

2110.A1 Siseauditi üksus peab hindama organisatsiooni eetikaalaste eesmärkide, programmide ja tegevuste kavandamist, teostamist ja mõjusust.

2110.A2 Siseauditi üksus peab hindama, kas organisatsiooni infotehnoloogia valitsemine toetab organisatsiooni strateegiaid ja eesmärkide saavutamist.

2120 Riskijuhtimine

Siseauditi üksus peab hindama riskide juhtimise protsesside mõjusust ja panustama nende täiustamisse.

Tõlgendus

Riskide juhtimise protsesside mõjususe kindlaks määramine on siseaudiitori hinnangust tulenev otsustus, et:

- 1) organisatsiooni eesmärgid toetavad organisatsiooni missiooni ja on sellega kooskõlas;
- 2) olulised riskid on tuvastatud ja hinnatud;
- 3) riskide maandamise meetmed on kooskõlas organisatsiooni riskivalmidusega;
- 4) asjakohast informatsiooni riskide kohta, mis võimaldab personalil, juhtkonnal ja kõrgemal juhtorganil täita oma kohustusi, kogutakse ja jagatakse õigeaegselt.

Siseauditi üksus võib selle hinnangu toetamiseks koguda informatsiooni mitme töö käigus. Nende tööde tulemused annavad koos vaadatuna arusaama organisatsiooni riskide juhtimise protsessidest ning nende mõjususest.

Riskide juhtimise protsesse seiratakse kas juhtkonna pideva tegevuse, eraldi hindamiste või mõlema kaudu.

2120.A1 Siseauditi üksus peab hindama organisatsiooni valitsemise, tegevuse ja infosüsteemidega seotud riske, pidades silmas:

- 1) organisatsiooni strateegiliste eesmärkide saavutamist;
- 2) finants- ja tegevusalase informatsiooni usaldusväärsust ja täielikkust;
- 3) tegevuse ja programmide mõjusust ja tõhusust;
- 4) vara kaitset;
- 5) vastavust seadustele, regulatsioonidele, poliitikatele, protseduuridele ja lepingutele.

2120.A2 Siseauditi üksus peab hindama pettuse esinemise tõenäosust ja organisatsioonipoolset pettuseriski juhtimist.

2120.C1 Nõuandvate tööde käigus peavad siseaudiitorid käsitlema riske, mis on seotud töö eesmärkidega, ja olema tähelepanelikud teiste oluliste riskide olemasolu suhtes.

2120.C2 Siseaudiitorid peavad organisatsiooni riskide juhtimise protsesside hindamisel kasutama nõuandvate tööde käigus omandatud teadmisi riskidest.

2120.C3 Abistades juhtkonda riskide juhtimise protsesside loomisel või parendamisel, peavad siseaudiitorid hoiduma mistahes juhtimisvastutuse võtmisest riskide juhtimisega tegelemise kaudu.

2130 Kontroll

Siseauditi üksus peab abistama organisatsiooni mõjusate kontrollide säilitamisel, hinnates nende mõjusust ja tõhusust ning soodustades nende jätkuvat täiustamist.

2130.A1 Siseauditi üksus peab hindama organisatsiooni valitsemist, tegevust ja infosüsteeme puudutavaid riske hõlmavate kontrollide adekvaatsust ja mõjusust, võttes arvesse:

- 1) organisatsiooni strateegiliste eesmärkide saavutamist;
- 2) finants- ja tegevusalase informatsiooni usaldusväärsust ja täielikkust;
- 3) tegevuse ja programmide mõjusust ja tõhusust;
- 4) vara kaitset;
- 5) vastavust seadustele, regulatsioonidele, poliitikatele, protseduuridele ja lepingutele.

2130.C1 Siseaudiitorid peavad organisatsiooni kontrolliprotsesside hindamisel kasutama nõuandvate tööde käigus omandatud teadmisi kontrollidest.

2200 Töö planeerimine

Siseaudiitorid peavad iga töö jaoks koostama ja dokumenteerima plaani, mis sisaldab töö ulatust, eesmärke, ajakava ja ressursside jaotust.

2201 Asjaolud, millega tuleb planeerimisel arvestada

Tööd planeerides peavad siseaudiitorid arvesse võtma:

- 1) ülevaadatava tegevuse eesmärke ja vahendeid, millega kontrollitakse tegevuse sooritust;
- 2) olulisi riske tegevusele, selle eesmärkidele, ressurssidele ja protsessidele ning vahendeid, mille abil riski võimalikku mõju hoitakse aktsepteeritaval tasemel;
- 3) tegevuse valitsemis-, riskijuhtimis- ja kontrolliprotsesside adekvaatsust ning mõjusust võrreldes vastava raamistiku või -mudeliga;
- 4) võimalusi tegevuse valitsemis-, riskijuhtimis- ja kontrolliprotsesside oluliseks täiustamiseks.

2201.A1 Tööde planeerimisel organisatsiooniväliste osapoolte jaoks peavad siseaudiitorid sõlmima tellijaga kirjaliku kokkuleppe, mis sisaldab töö eesmärke, ulatust, vastavaid kohustusi ja teisi ootusi, kaasa arvatud piiranguid töötulemuste levitamisel ja töödokumentidele juurdepääsul.

2201.C1 Siseaudiitorid peavad saavutama kokkuleppe nõuandva töö tellijaga töö eesmärkide ja ulatuse, vastavate kohustuste ning muude tellija ootuste osas. Oluliste tööde puhul tuleb selline kokkulepe kirjalikult vormistada.

2210 Töö eesmärgid

Eesmärgid tuleb kindlaks määrata iga töö kohta.

2210.A1 Siseaudiitorid peavad teostama vaatluse all oleva tegevusega seotud riskide esialgse hindamise. Töö eesmärkides peavad väljenduma selle hindamise tulemused.

2210.A2 Töö eesmärkide väljatöötamisel peavad siseaudiitorid arvesse võtma oluliste vigade, pettuse, mittevastavuse ja muude ohtude esinemise tõenäosust.

2210.A3 Valitsemise, riskijuhtimise ja kontrollide hindamiseks on vaja adekvaatseid kriteeriume. Siseaudiitorid peavad kindlaks tegema, millises ulatuses on juhtkond ja/või kõrgem juhtorgan kehtestanud adekvaatsed kriteeriumid, et määrata, kas eesmärgid ja sihid on saavutatud. Kui kriteeriumid on adekvaatsed, peavad siseaudiitorid kasutama neid omapoolsete hinnangute andmisel. Kui need on ebapiisavad, peavad siseaudiitorid koos juhtkonna ja/või kõrgema juhtorganiga välja töötama asjakohased hindamiskriteeriumid.

2210.C1 Nõuandvate tööde eesmärgid peavad tellijaga kokkulepitud ulatuses käsitlema valitsemist, riskide juhtimist ja kontrolliprotsesse.

2210.C2 Nõuandva töö eesmärgid peavad olema kooskõlas organisatsiooni väärtuste, strateegiate ja eesmärkidega.

2220 Töö ulatus

Kehtestatud ulatus peab olema piisav töö eesmärkide saavutamiseks.

2220.A1 Töö ulatus peab hõlmama asjassepuutuvaid süsteeme, andmeid, personali ja füüsilisi varasid, sealhulgas selliseid, mis on kolmandate osapoolte kontrolli all.

2220.A2 Juhul kui kindlustandva töö jooksul tekivad olulised nõustamisvõimalused, tuleks sõlmida kirjalik kokkulepe nõuandva töö eesmärkide, ulatuse, vastavate kohustuste ja muude ootuste osas ning esitada nõuandva töö tulemused vastavalt nõuandva töö standarditele.

2220.C1 Nõuandvate tööde tegemisel peavad siseaudiitorid tagama, et töö ulatus oleks piisav, arvestades kokkulepitud eesmärgi. Juhul kui siseaudiitoritel tekivad töö käigus kahtlused töö ulatuse suhtes, siis tuleb neid kahtlusi arutada tellijaga ja otsustada, kas tööga jätkata.

2220.C2 Nõuandvate tööde käigus peavad siseaudiitorid käsitlema kontrolli, mis on seotud töö eesmärkidega ja olema tähelepanelikud kõikide oluliste kontrollidega seotud küsimuste suhtes.

2230 Ressursside määramine töö jaoks

Siseaudiitorid peavad kindlaks tegema töö eesmärkide saavutamiseks asjakohased ja piisavad ressursid, arvestades iga töö iseloomu ja keerukust, ajalist piirangut ja kasutada olevat ressursi.

2240 Tööprogramm

Siseaudiitorid peavad töö eesmärkide saavutamiseks välja töötama ja dokumenteerima tööprogrammi.

2240.A1 Tööprogramm peab sisaldama toiminguid informatsiooni kindlaks tegemiseks, analüüsimiseks, hindamiseks ja dokumenteerimiseks töö jooksul. Tööprogramm tuleb kinnitada enne töö teostamist ja mistahes muudatused selles viivitamata.

2240.C1 Nõuandvate tööde tööprogrammid võivad erineda oma vormi ja sisu poolest, sõltuvalt töö iseloomust.

2300 Töö teostamine

Siseaudiitorid peavad kindlaks tegema, analüüsima, hindama ja dokumenteerima piisavalt informatsiooni töö eesmärkide saavutamiseks.

2310 Informatsiooni kindlakstegemine

Siseaudiitorid peavad kindlaks tegema piisava, usaldusväärse, asjassepuutuva ja kasuliku informatsiooni töö eesmärkide saavutamiseks.

Tõlgendus

Piisav informatsioon on faktiline, adekvaatne ja veenev juhul, kui kompetentne ja informeeritud isik jõuab informatsiooni kasutades audiitoriga samadele järeldustele. Usaldusväärne informatsioon on läbi asjakohaste tööalaste tehnikate omandatav parim informatsioon. Asjassepuutuv informatsioon toetab tööalaseid tähelepanekuid ja soovitusi ning on kooskõlas töö eesmärkidega. Kasulik informatsioon aitab organisatsioonil oma eesmärke saavutada.

2320 Analüüs ja hindamine

Siseaudiitorite järelduste ja töö tulemuste aluseks peavad olema asjakohased analüüsid ja hindamised.

2330 Informatsiooni dokumenteerimine

Siseaudiitorid peavad olulise informatsiooni dokumenteerima, et toetada järeldusi ja töö tulemusi.

2330.A1 Siseauditi juht peab kontrollima ligipääsu töödokumentidele. Siseauditi juht peab saama tippjuhtkonna või juristi heakskiidu enne töödokumentide avaldamist väliste osapooltele.

2330.A2 Siseauditi juht peab välja töötama nõuded töödokumentide säilitamiseks, olenemata dokumentide säilitamise viisist ja infokandjast. Töödokumentide säilitamise nõuded peavad olema kooskõlas organisatsiooni juhiste ja mistahes muude asjassepuutuvate regulatiivsete nõuetega.

2330.C1 Siseauditi juht peab välja töötama eeskirjad, mis reguleerivad nõuandvate tööde dokumentide haldamist ja säilitamist, samuti nende väljastamist organisatsioonisisestele ja -välistele osapooltele. Eeskirjad peavad olema kooskõlas organisatsiooni juhiste ja mistahes muude asjassepuutuvate regulatiivsete nõuetega.

2340 Järelevalve teostamine töö üle

Tööde üle tuleb teostada korrektset järelevalvet, et garanteerida eesmärkide saavutamine, tagada töö kvaliteet ja personali areng.

Tõlgendus

Nõutav järelevalve ulatus sõltub siseaudiitorite kogemusest ja asjatundlikkusest ning töö keerukusest. Üldine vastutus siseauditi üksuse poolt või talle tehtud töö järelevalve eest lasub siseauditi juhil, kuid ta võib määrata ülevaatus tegema sobiva kogemusega siseauditi üksuse liikme. Asjakohane järelevalve tõendusmaterjal peab olema dokumenteeritud ja säilitatud.

2400 Tulemuste aruandlus

Siseaudiitorid peavad töö tulemustest aru andma.

2410 Aruandluse kriteeriumid

Aruandluses peavad olema toodud töö eesmärgid ja ulatus ning tehtud järeldused, soovitusid ja tegevuskavad.

2410.A1 Lõplik aruandlus töö tulemuste kohta peab, kus asjakohane, sisaldama siseaudiitori arvamust või järeldusi. Kui väljastatakse arvamus või järeldus, peab see võtma arvesse

juhtkonna, kõrgema juhtorgani ja teiste huvirühmade ootusi ning olema toetatud piisava, usaldusväärse, asjakohase ja kasuliku informatsiooniga.

Tõlgendus

Töö tasemel väljastatud arvamused võivad olla hinnangud, järeldused või muud tulemuste kirjeldused. Töö võib käsitleda spetsiifilise protsessi, riski või üksuse kontrolli. Arvamuse formuleerimine nõuab töö tulemuste ja nende olulisuse arvessevõtmist.

2410.A2 Siseaudiitoritel soovitatakse rahuldavat sooritust töö aruandluses tunnustada.

2410.A3 Töö tulemuste väljastamisel organisatsioonivälistele osapooltele tuleb aruandluses märkida selle jagamise ja kasutamise piirangud.

2410.C1 Aruandlus nõuandvate tööde käigu ja tulemuste kohta erinevad oma vormilt ja sisult, olenevalt töö iseloomust ja tellija vajadustest.

2420 Aruandluse kvaliteet

Aruandlus peab olema täpne, objektiivne, selge, lakooniline, konstruktiivne, täielik ja õigeaegne.

Tõlgendus

Täpne aruandlus on vigade ja moonutusteta ning faktitäpne. Objektiivne aruandlus on õiglane, erapooletu ja moonutusteta ning kõikide asjaomaste faktide ja asjaolude õiglase ja tasakaalustatud hinnangu tulemus. Selge aruandlus on hõlpsasti arusaadav ja loogiline, väldib tarbetut tehnilist keelt ning esitab kogu olulise ja asjakohase informatsiooni. Lakooniline aruandlus on teemakeskne ja selles välditakse mittevajalikku viimistlust, ülearuseid üksikasju, tarbetuid andmeid ja paljusõnalisust. Konstruktiivne aruandlus on selline, mis oma sisu ja tooniga aitab tellijat ja organisatsiooni ning viib parendustegevusteni seal, kus vaja. Aruandlus on täielik, kui sellest ei ole midagi sihtrühma jaoks olulist välja jäetud ning see hõlmab kogu olulist ja asjakohast infot ning tähelepanekuid järelduste ja soovitude toetuseks. Õigeaegne aruandlus on probleemi olulisusega võrreldes asjakohane ning otstarbekas ja võimaldab teha juhtkonnal korrektiive.

2421 Vead ja kajastamata jätmised

Kui lõplik aruandlus sisaldab olulist viga või kajastamata jätmist, peab siseauditi juht edastama korrigeeritud informatsiooni kõigile osapooltele, kes algse aruandluse said.

2430 Väljendi „läbi viidud vastavuses siseauditeerimise standarditega“ kasutamine

Siseaudiitorid võivad teadustada, et töö on läbi viidud vastavuses standarditega vaid juhul, kui kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi tulemused seda väidet toetavad.

2431 Töö mittevastavuse avaldamine

Kui mittevastavus siseauditeerimise definitsiooni, eetikakoodeksi või standarditele mõjutab konkreetset tööd, peab töö tulemuste aruandluses avaldama:

- 1) eetikakoodeksi põhimõtte või käitumisreegli või standardi, millele täielikku vastavust ei saavutatud;
- 2) mittevastavuse põhjuse;
- 3) mittevastavuse mõju tööle ja töö tulemustele.

2440 Tulemuste levitamine

Siseauditi juht peab tulemustest aru andma asjakohastele osapooltele.

Tõlgendus

Siseauditi juht vastutab töö lõpliku aruande väljastuseelse läbivaatamise eest, kiidab selle heaks ning otsustab, kellele ja millisel viisil seda levitatakse. Kui siseauditi juht need kohustused edasi delegeerib, säilitab ta nende eest üldise vastutuse.

2440.A1 Siseauditi juht vastutab lõpptulemuste jagamise eest nendele osapooltele, kes saavad tagada töö tulemuste nõuetekohase arvessevõtmise.

2440.A2 Juhul kui õiguslikud, seaduses sätestatud või regulatiivsed nõuded ei sätesta teisiti, peab siseauditi juht enne tulemuste organisatsioonivälisele osapooltele avaldamist:

- 1) hindama potentsiaalset riski organisatsioonile;
- 2) konsulteerima vastavalt vajadusele tippjuhtkonna või juristiga;
- 3) kontrollima levitamist, kehtestades piiranguid tulemuste kasutamisele.

2440.C1 Siseauditi juht vastutab nõuandva töö lõpptulemuste tellijale jagamise eest.

2440.C2 Nõuandva töö käigus võidakse kindlaks teha valitsemise, riskide juhtimise ja kontrollidega seotud küsimusi. Kui selgunud probleemid on organisatsiooni jaoks olulised, tuleb neid alati jagada tippjuhtkonna ja kõrgema juhtorganiga.

2450 Koondarvamus

Koondarvamuse andmise korral peab see võtma arvesse tippjuhtkonna, kõrgema juhtorgani ja teiste huvirühmade ootusi ning olema toetatud piisava, usaldusväärse, asjakohase ja kasuliku informatsiooniga.

Tõlgendus

Aruandlus peab sisaldama:

- 1) ulatust, kaasa arvatud ajaperiood, mida arvamus puudutab;
- 2) ulatuse piiranguid;
- 3) kõigi asjakohaste projektidega seotud kaalutlusi, kaasa arvatud tuginemine teistele kindluseandjatele;
- 4) riski- või kontrolliraamistikku või muid kriteeriume, mida kasutati koondarvamuse andmise alusena;
- 5) koondarvamust, otsustust või järeldust, milleni jõuti.

Negatiivse koondarvamuse põhjused peavad olema välja toodud.

2500 Seire teostamine

Siseauditi juht peab sisse seadma ja käigus hoidma süsteemi seire teostamiseks juhtkonnale jagatud tulemustega tegelemise üle.

2500.A1 Siseauditi juht peab sisse seadma järelkontrolli protsessi, et jälgida ja tagada juhtkonnapoolsete abinõude mõjus rakendamine või abinõude mitterakendamisest tuleneva riski aktsepteerimine tippjuhtkonna poolt.

2500.C1 Siseauditi üksus peab seirama nõuandva töö tulemustega tegelemist vastavalt kokkuleppele tellijaga.

2600 Riskide võtmisest teavitamine

Kui siseauditi juht jõuab järeldusele, et juhtkond on nõustunud sellise riski tasemega, mis võib olla organisatsioonile vastuvõetamatu, peab siseauditi juht seda küsimust arutama tippjuhtkonnaga. Kui siseauditi juht leiab, et küsimus ei ole lahendatud, peab siseauditi juht selle edastama kõrgemale juhtorganile.

Tõlgendus:

Juhtkonna poolt aktsepteeritud riski võib tuvastada kindlust või nõu andva töö kaudu, juhtkonna poolt eelnevate tööde tulemusel läbi viidavate tegevuste seire kaudu või muudel viisidel. Riskile lahenduse leidmine ei ole siseauditi juhi ülesanne.

III. Sõnastik

Adekvaatne kontroll

Kontroll, mille juhtkond on planeerinud ja organiseerinud viisil, mis annab põhjendatud kindluse, et organisatsiooni riske juhitakse tõhusalt ja organisatsiooni eesmärgid saavutatakse tõhusalt ja säästlikult.

Arvamus

Hinnang, järeldus ja/või muu üksiku töö tulemuste kirjeldus, mis vastab töö eesmärkidele ja ulatusele.

Eetikakoodeks

Põhimõtted, mis on olulised siseaudiitori kutsealal ja siseauditeerimisel, ning käitumisreeglid, mis kirjeldavad siseaudiitoritelt oodatavat käitumist. Eetikakoodeks kehtib nii siseauditeerimisalaseid töid tegevate isikute kui ka teenust osutavate üksuste kohta. Eetikakoodeksi eesmärk on edendada eetilist kultuuri siseaudiitori kutsealal.

Huvide konflikt

Mistahes suhe, mis ei ole või mis näib mitte olevat kooskõlas organisatsiooni huvidega. Huvide konflikt loob eelarvamuse isiku suutlikkuse osas täita oma ülesandeid ja eesmärke objektiivselt.

Infotehnoloogia valitsemine

Hõlmab eestvedamist, struktuure ja protsesse, mis tagavad, et ettevõtte infotehnoloogia toetab organisatsiooni strateegiate ja eesmärkide täitmist.

Infotehnoloogiaalased kontrollid

Kontrollid, mis toetavad juhtimist ja valitsemist, kuid võimaldavad ka üldist kontrolli taristu ja inimeste üle ning tehnilist kontrolli selliste infotehnoloogia taristute üle nagu rakendused ja info.

Kahjustamised

Individuaalse objektiivsuse ja organisatsioonilise sõltumatuse kahjustamise alla võivad kuuluda isiklike huvide konfliktid, töö ulatuse piiramised, ligipääsu kitsendused andmetele, personalile ja varadele ning ressursside piirangud.

Kindlustandvad teenused

Tõendusmaterjali objektiivne kontrollimine eesmärgiga anda sõltumatu hinnang organisatsiooni valitsemisele, riskide juhtimisele ja kontrolliprotsessidele, näideteks võivad

olla finantside, tegevuse, vastavuse, süsteemide turvalisuse ja organisatsiooni väärtuse hindamised.

Kontroll

Juhtkonna, kõrgema juhtorgani ja teiste osapoolte mistahes tegevus riskide juhtimiseks ja tõenäosuse suurendamiseks, et kehtestatud eesmärgid ja sihid saavutatakse. Juhtkond planeerib, organiseerib ja juhib piisavate tegevuste läbiviimist andmaks põhjendatud kindlust, et eesmärgid ja sihid saavutatakse.

Kontrollikeskkond

Kõrgema juhtorgani ja juhtkonna suhtumine kontrolli tähtsusesse organisatsioonis ja vastavad tegevused. Kontrollikeskkond määratleb sisekontrollisüsteemi esmaste eesmärkide saavutamise korra ja raamistiku. Kontrollikeskkond hõlmab järgmisi elemente:

- 1) ausus ja eetilised väärtused;
- 2) juhtkonna filosoofia ja juhtimisstiil;
- 3) organisatsiooni ülesehitus;
- 4) õiguste ja kohustuste ning vastutuse määramine;
- 5) personalipoliitika ja sellealane tegevus;
- 6) personali kompetentsus.

Kontrolliprotsessid

Poliitikad, manuaalsed ja automatiseeritud protseduurid ja tegevused, mis on osaks kontrolliraamistikust, mis on loodud ja mida viiakse ellu, et tagada riskide hoidmine organisatsiooni poolt aktsepteeritaval tasemel.

Koondarvamus

Siseauditi juhi üldine hinnang, järeldus ja/või muu tulemuste kirjeldus organisatsiooni valitsemis-, riskijuhtimis- ja/või kontrolliprotsesside kohta. Koondarvamus on siseauditi juhi kutsealane hinnang, mis tugineb mitmele kindla ajavahemiku kestel läbi viidud üksikule tööle ja muule tegevusele.

Kõrgem juhtorgan

Kõrgeim organ, mis vastutab organisatsiooni tegevuse juhtimise eest ja/või juhtimise üle teostatava järelevalve eest. Tavapäraselt tähendab see nõukogu. Kui sellist gruppi ei eksisteeri, võib kõrgem juhtorgan tähendada organisatsiooni juhti. Kõrgem juhtorgan võib viidata ka auditikomiteele, millele valitsev organ on delegeerinud teatud funktsioonid.

Nõuandvad tööd

Nõustavad ja seotud tööd, mille iseloom ja ulatus lepitakse kokku tellijaga ning mille eesmärk on lisada väärtust organisatsiooni tegevusele ning tõhustada organisatsiooni valitsemist, riskide juhtimist ja kontrolliprotsesse, ilma et siseaudiitor võtaks endale juhtimisvastutust, näiteks nõuandmine, tegevusele kaasaaitamine ja koostamine.

Objektiivsus

Erapooletu suhtumine, mis võimaldab siseaudiitoritel töid läbi viia selliselt, et nad usuvad oma töö tulemusse ja et nad ei tee ühtegi kompromissi kvaliteedi osas. Objektiivsus nõuab siseaudiitoritelt audititeemade suhtes antud omapoolsete otsustuste mitteallutamist teiste omadele.

Olulisus

Teema suhteline tähtsus selle vaatlemise kontekstis, arvestades kvalitatiivseid ja kvantitatiivseid faktoreid, nagu ulatuslikkus, iseloom, asjakohasus ja mõju. Teemade olulisuse hindamisel asjakohaste eesmärkide kontekstis on siseaudiitoritele abiks kutsealane otsustus.

Pettus

Mistahes ebaseaduslik tegu, mida iseloomustab valelikkus, varjamine või usalduse kuritarvitamine. Need teod ei sõltu vägivallaga või füüsilise jõuga ähvardamisest. Pettusi panevad osapooled ja organisatsioonid toime raha, vara või teenuste hankimiseks, maksmise või teenuste osutamise vältimiseks, isikliku või ärilise kasu kindlustamiseks.

Põhimäärus

Ametlik dokument, kus defineeritakse siseauditi üksuse eesmärk, õigused ja kohustused ning vastutus. Põhimääruses sätestatakse siseauditi üksuse positsioon organisatsioonis, antakse volitus ligipääsuks tööde läbiviimise seisukohalt olulistele andmetele, personalile ja varadele ning määratakse kindlaks siseauditi üksuse tegevuse ulatus.

Rahvusvahelised kutsetegevuse raampõhimõtted

Kontseptuaalne raamistik, mis süstematiseerib siseaudiitori kutsetegevuse regulatsiooni 2 kategooriasse: 1) kohustuslik ja 2) rangelt soovituslik.

Risk

Sellise sündmuse toimumise võimalikkus, mis mõjutab eesmärkide saavutamist. Riski mõõdetakse mõju ja tõenäosuse järgi.

Riskijuhtimine

Protsess võimalike sündmuste ja situatsioonide kindlaks tegemiseks, hindamiseks, juhtimiseks ja kontrollimiseks, et anda piisavat kindlust organisatsiooni eesmärkide saavutamise osas.

Riskivalmidus

Riskitase, mida organisatsioon on nõus aktsepteerima.

Siseauditi juht

Juhtival positsioonil olev isik, kes vastutab siseauditi üksuse mõjusa juhtimise eest vastavuses siseauditeerimise definitsiooni, eetikakoodeksi ja standarditega. Siseauditi juht või temale alluvad teised isikud peaksid omama asjakohast kutsetunnistust ja kvalifikatsiooni. Siseauditi juhi ametinimetus võib organisatsioonide lõikes erineda.

Siseauditi üksus

Osakond, allüksus, konsultantide rühm või isik, kes osutab sõltumatult ja objektiivselt kindlust ja nõu andvaid teenuseid, mis on kavandatud lisama väärtust organisatsiooni tegevusele ja seda täiustama. Siseauditi üksus aitab kaasa organisatsiooni eesmärkide saavutamisele, kasutades süsteemset ja korrakohast lähenemist, hindamaks ja täiustamaks valitsemise, riskide juhtimise ja kontrolliprotsesside mõjusust.

Standard

Kutsealane seisukoht, mis on avaldatud käesolevas määruses ja mis kirjeldab nõudeid siseauditi üksuse tegevusele ning mida kasutatakse siseauditeerimise tulemuslikkuse hindamiseks.

Sõltumatus

Vabadus asjaoludest, mis ohustavad siseauditi üksuse võimet täita oma kohustusi erapooletult.

Sõna „peab“ või „tuleb“

Standardites kasutatakse sõna „peab“ või „tuleb“, et väljendada tingimusteta kohustust.

Sõna „peaks“ või „tuleks“

Standardites kasutatakse sõna „peaks“ või „tuleks“, kui oodatakse standardile vastavust, välja arvatud juhul, kui kutsealase otsustuse kohaselt asjaolud õigustavad kõrvalekaldeid.

Tehnoloogiapõhised audititehnikad

Igasugune automatiseeritud auditeerimisvahend, nagu üldine audititarkvara, testandmete generaatorid, arvutiseeritud auditiprogrammid, spetsiaalsed auditirakendused ja arvutipõhised auditimeetodid (CAATid).

Töö

Konkreetne siseauditi töövõtt, ülesanne või ülevaatusetegevus, näiteks siseaudit, kontrollide sisemise hindamise ülevaatus, pettuse uurimine või nõustamine. Töö võib sisaldada mitmeid ülesandeid või tegevusi, mis on kavandatud teatud eesmärkide saavutamiseks.

Töö eesmärgid

Siseaudiitorite poolt välja töötatud üldised väited, mille abil määratakse kindlaks, mida tööga tahetakse saavutada.

Tööprogramm

Dokument, kus on loetletud toimingud, mis tuleb töö käigus teha ja mis on kavandatud töö eesmärkide saavutamiseks.

Valitsemine

Protsesside ja struktuuride kogum, mille on kasutusele võtnud kõrgem juhtorgan, et informeerida, suunata, juhtida ja seirata organisatsiooni selle eesmärkide saavutamisel.

Vastavus

Vastavus poliitikatele, plaanidele, protseduuridele, seadustele, regulatsioonidele, lepingutele või muudele nõuetele.

Väline teenuseosutaja

Organisatsiooniväline isik või üksus, kellel on spetsiifilised teadmised, oskused ja kogemused konkreetsetes valdkonnas ning kes osutab sõltumatult ja objektiivselt kindlust ja nõu andvaid teenuseid.

Väärtust lisama

Siseauditi üksuse tegevus lisab väärtust organisatsioonile ja selle huvirühmadele, kui see annab objektiivset ja asjakohast kindlust ning panustab valitsemise, riskide juhtimise ja kontrolliprotsesside mõjususse ning tõhususse.

¹ Rahvusvahelise Siseaudiitorite Ühingu põhimõtete järgi ja rahvusvaheliste siseauditeerimise standardite (*Copyright* © 2009-2011 *The Institute of Internal Auditors*, 247 Maitland Avenue,

Altamonte Springs, Florida 32701-4201, USA) alusel koostatud siseaudiitori kutsetegevuse standardid.